

Jaarverslagen 2021
conservatoren, werkgroepen, commissies, redacties en besturen
van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen

Archief 2022 – II

== CONCEPT TEN BEHOEVE VAN DE ALV OP WOENSDAG 1 JUNI 2022 ==

Jaarverslag van de secretaris van het bestuur over 2021

Ook in 2021 hadden de activiteiten van het Zeeuws Genootschap sterk te lijden onder de coronamaatregelen. Het ging dan vooral over concerten, werkgroepbijeenkomsten, en – excursies, lezingen en symposia. In november en december moesten er zelfs vijf evenementen worden uitgesteld, waaronder de Genootschapsdag. Gelukkig kan er in 2022 veel worden ingehaald, waarover u in de jaarverslagen van 2022 meer kunt lezen.

Toch hebben de vrijwilligers van het KZGW niet stilgezeten. De conservatoren konden een flink deel van het jaar geen werk op locatie verrichten aan onze collecties. Wel konden maar liefst 1300 objecten worden ingevoerd in de Collectie Online. Ons tijdschrift *Zeeland* verscheen alle keren met meer pagina's dan gepland. We hebben daartoe besloten om iets van de gemiste evenementen te kunnen compenseren. Dat gold ook voor de twee delen van het jaarboek *Archief*. Veel werk is er verricht door de Commissie Communicatie die de overgang naar een nieuw logo in gang heeft gezet en begeleid. De Commissie jeugd is volop in gesprek geraakt met het Zeeuwse onderwijs om de lancering in 2023 van de jeugd-app voor te bereiden en de Werkgroep Cultuurhistorie heeft goede resultaten bereikt om het project Vrede van Parijs 1323-2023 en de invloed daarvan op de vorming van het Graafschap Zeeland van de grond te krijgen. De werkgroep Geologie kon ondanks de lockdowns toch enkele natuursprekuren en twee ledenbijeenkomsten organiseren en de Werkgroep Muziek een aantal concerten.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur heeft in het verslagjaar tien keer vergaderd, waarbij naast de gebruikelijke onderwerpen, zoals de jaarstukken 2020 en de begroting 2022, net als in 2020 veelal de (on)mogelijkheden van de uitvoering van activiteiten en het in goede banen leiden daarvan, onderwerp van gesprek waren.

Algemene Ledenvergaderingen

Er zijn twee Algemene Ledenvergaderingen gehouden, te weten op 19 mei en op 18 november. Beide vergaderingen vonden digitaal plaats. Daarbij werd het protocol gevolgd zoals dat is vastgelegd in de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid, die per 24 april 2020 in werking is getreden. De verslagen van de twee ALV's zijn te vinden op onze website: <https://kzgw.nl/verslagen>.

Aanwinsten

In 2021 werd de munten- en penningencollectie aanzienlijk uitgebreid met een aantal schenkingen en aankopen, waaronder een penning van de hand van Roline Wichers

Wierdsma, twee 16e-eeuwse armenpenningen, twee 16^e- en 17^e-eeuwse gildepenningen, twee penningen ter gelegenheid van de aanleg en feestelijke opening van de Westerscheldetunnel in 1998 en 2003, een herdenkingspenning '60 jaar OCMA' uit 1993, twee penningen die te maken hebben met de Deltawerken en twee met de Wilhelminapolder.

Voor de Zelandia Illustrata ontving het Zeeuws Genootschap een grote aquarel van Frans Naerebout (1915-1988) op papier en hout, met een gezicht op de stad Vlissingen. Een tweede schenking betrof een opticaprent van de Zeeuwse Kust. Daarnaast is er een gevarieerde verzameling prentbriefkaarten geschonken, voornamelijk van Zeeuwse plaatsen, gebouwen en personen. Tot slot hebben de conservatoren op een veiling bij Veilinghuis Korendijk enkele aquarellen kunnen aankopen van Bastiaan Cornelis Heeröldt (1799-1877). Het Noordelijke Archeologisch Depot, het NAD in Nuis, heeft ons na twee jaar bruikleen zeventien middeleeuwse metalen objecten van het strand Domburg-Oostkapelle geschonken. De boekencollectie kon worden uitgebreid met ruim vierhonderd boeken en een aantal tijdschriften op het gebied van de natuurwetenschappen. In oktober 2021 kreeg het Genootschap een verzilverde tabaksdoos uit 1872 voor de collectie Kunst, Kunstnijverheid en Historische Voorwerpen.

Tenslotte ontving het KZGW in 2021 een schenking van een kleine maar puntgave 15e-eeuwse grape (potje) die in de archeologische collectie is opgenomen.

U leest hierover meer bij de jaarverslagen van de conservatoren.

Familiefonds Hurgronje

Ook dit jaar werd 30.000 euro ontvangen van het Familiefonds Hurgronje met als doel om het Genootschap en haar collectie onder de aandacht van de jeugd te kunnen blijven brengen. Daaraan is mede opvolging gegeven door het project WIJZ (Wetenschap, Jongeren, Zeeland) van de Commissie Jeugd.

Voorts ontving het Genootschap een schenking van 20.000 euro van de Stichting Maan eveneens te besteden aan de projecten voor de jeugd.

Pers

Het Genootschap maakte ook in 2021 weer regelmatig haar opwachting in de Zeeuwse pers (Omroep Zeeland, *PZC* en de verschillende huis-aan-huisbladen). Onderwerpen: het Britannia-mozaïek, artikelen uit ons tijdschrift *Zeeland*, recensies over onze uitgaven, de Zeeuwse boekenprijs waarbij het boek van Jan Zwemer over Gouverneur Schoren werd bekroond als beste biografie, en tenslotte het nieuwe logo in december. Deze berichten zijn terug te vinden op onze website: <https://kzgw.nl/nieuws/>.

Nieuwsbrieven

Er werden in het verslagjaar 17 nieuwsbrieven verstuurd. Deze zijn allemaal terug te lezen op <https://kzgw.nl/nieuwsbrief-archief/>.

Boekwinkeltje

Het Zeeuws Genootschap heeft in de ruim 250 jaar van haar bestaan honderden titels uitgegeven. In ons magazijn bevindt zich nog een aanzienlijke voorraad boeken vanaf 1900. Op Boekwinkeltjes.nl heeft het Genootschap nu haar eigen boekwinkeltje kunnen inrichten. Er staan inmiddels enkele honderden titels te koop. Het aanbod zal de komende tijd nog worden uitgebreid. De prijzen zijn exclusief verzendkosten en de leden van het Zeeuws Genootschap krijgen 10 procent korting. In 2021 heeft de verkoop van de boeken 1214,95 euro opgeleverd.

Bestuur en administratie

In de samenstelling van het bestuur heeft één wijziging plaatsgevonden: aangetreden is Margot Verhaagen. Daarmee werd de vacature ingevuld die in 2020 was ontstaan door het aftreden van Anya Luscombe.

De functie van secretaresse werd vervuld door Judith Adriaanse.

Leden

Totale aantal leden op 1 januari 2021: 773 hoofdleden (waaronder 61 leden van het Familiefonds Hurgronje, 19 periodieke leden, 3 ereleden, 30 huisgenootleden en 6 jeugdleden), 399 digitale leden (waaronder 64 jeugdleden en 323 leden van het Familiefonds Hurgonje). In 2020 waren er 30 organisaties waarmee het Genootschap een zogenaamd ruilabonnement onderhield voor wat betreft de wederzijdse publicaties. 17 ruiladressen bevonden zich in Nederland en 13 ruiladressen in het buitenland. Er waren 4 begunstigers. In 2021 waren er 53 nieuwe leden. Er waren 87 uitschrijvingen door overlijden en opzeggingen.

Samenstelling bestuur, werkgroepbesturen, commissies en administraties (actuele stand van zaken)

Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Beatrix is beschermvrouwe van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen.

Bestuur

drs. P.G. (Peter) van Druenen, voorzitter
K. (Karel) Meertens, vice-voorzitter
mr. A. (Annelies) Wooldrik, secretaris
drs. J.M. (T0) Verhaeghe de Naeyer, thesaurier
M.M. (Margot) Verhagen

Administratie

J.F. (Judith) Adriaanse

Werkgroep Cultuurhistorie

Prof.dr. A. (Arjan) van Dixhoorn, voorzitter a.i.
Drs. P. G. (Peter) van Druenen, secretaris
Drs. H. (Hans) Nagelkerke, penningmeester
Drs. E.G.M. (Elly) Adriaansz
Drs. E.J. (Eva) Cossee
H. (Herman) Heijboer
A. (André) Kastelein
Dr. G.E. (Gerard) van Keken
Drs. C.M. (Marcel) Rijken

Werkgroep Muziek

J. (Jos) Vogel, voorzitter
A. (André) Poortvliet, secretaris
N.J. (Nico-Jan) Valk, penningmeester

Werkgroep Geologie

H.J. (Harry) Raad, voorzitter
R.M. (Ruud) Lie, secretaris
J.N.A. (Jan) de Quaasteniet, penningmeester
H.K. (Hester) Loeff
L.P.M.J. (Bert) Wetsteijn

Coördinatiecommissie Verzamelingen

P.J. (Paul) Aarssen

drs. A. (Anna) de Bruyn

drs. V. (Veronica) Frenks (afgetreden in 2022)

drs. G.R. (Gerard) Heerebout

drs. C.E. (Katie) Heyning

drs. R.M. (Ronald) Rijkse

drs. A. (Arnold) Wiggers

Conservatoren

P.J. (Paul) Aarssen, Boeken

dr. J.P. (Jan Piet) Bekker, Natuurhistorische Voorwerpen, Landzoogdieren

R. (Rob) Bertijn, Boeken

M.E.J. (Mark) Bosselaers, Natuurhistorische Voorwerpen, Zeezoogdieren

drs. J.G.M. (Anna) de Bruyn, Historisch-topografische Atlas Zelandia Illustrata

drs. F. (Erik) van der Doe, Volkenkundige Voorwerpen

A. (Aagje) Feldbrugge, Archeologische Voorwerpen

drs. V. (Veronica) Frenks, Historisch-topografische Atlas Zelandia Illustrata

drs. E.J.M. (Liesbeth) van der Geest, Volkenkundige Voorwerpen

M. (Michel) van Gessel, Historisch-topografische Atlas Zelandia Illustrata

M. (Marianne) Gossije, Historische Voorwerpen

drs. G.R. (Gerard) Heerebout, Naturalia

drs. C.E. (Katie) Heyning, Kunst, Kunstnijverheid en Historische Voorwerpen

drs. K-J.R. (Karel-Jan) Kerckhaert, Munten en Penningen

E. (Edward) de Landmeter, Mineralen en gesteenten

H.K. (Hester) Loeff, Natuurhistorische Voorwerpen, Landzoogdieren

drs. J. (Jan) van Loo, Handschriften

F.A.D. (Freddy) van Nieulande, Natuurhistorische Voorwerpen, Mollusken

H.W. (Herman) Nijhuis, Natuurhistorische Voorwerpen, Mollusken

drs. R.M. (Ronald) Rijkse, Handschriften

M. (Rien) Sanderse, Munten en Penningen

drs. I.H. (Ineke) Vogel-Wessels Boer, Historisch-topografische Atlas Zelandia Illustrata

J. (Jos) Vogel, Muziekinstrumenten

Commissie tot redactie van *Archief en Werken*

prof. dr. H. (Henk) Nellen, voorzitter

B. (Bert) van Klaveren (eindredacteur)

drs. A.R. (Rob) Frederiks (voordracht: 1 juni 2022)

MEd M.D.F. (Monique) Huis in 't Veld-Rijk

drs. E.P.A. (Bettina) Ketels-Boom

N. (Noortje) de Kroo
drs. I.J. (Ivo) van Loo
dr. W. (Willem) Peene
Drs. C.M. (Marcel) Rijken (voordracht: 1 juni 2022)

Commissie tot redactie van *Archief Jaarverslagen*

drs. P.G. (Peter) van Druenen, voorzitter
drs. E.G.M. (Elly) Adriaansz
drs. A. (Arnold) Wiggers

Commissie tot redactie van het tijdschrift *Zeeland*

drs. G.R. (Gerard) Heerebout, hoofdredacteur
mr. B. (Bram) Minderhoud, eindredacteur
drs. M. (Margriet) Verhoef, beeldredacteur
dr. W. (Willem) van den Broeke
M.A. (Mark) Buijse
J.J.I.M. (Jan) van Damme
K. (Karel) Leeftink
M.A. (Monique) Wagenveld-Heeren
ir. A.J. (Ad) Beenhakker, adviseur

Commissie Jeugd

drs. P.G. van Druenen, voorzitter
drs. M. (Michel) van Gessel
drs. C.E. (Katie) Heyning
J.J.D.M. (Jos) Pielage (afgetreden in 2022)
drs. G. (Gertrude) van de Ketterij
M.T. (Tilly) Stroo-Smit
M.M. (Margot) Verhaagen

Commissie Communicatie

drs. J.W. (Jan Willem) Stolk, voorzitter
drs. P.G. (Peter) van Druenen
drs. M. (Michel) van Gessel
K. (Karel) Meertens
drs. T. (To) Verhaeghe-de Naeyer

Webredactie

J.F. (Judith) Adriaanse
drs. P.G. (Peter) van Druenen

M. (Marianne) Gossije
prof.dr. P.A. (Peter) Henderikx
drs. I. (Ivo) van Loo
drs. B. (Bernhard) Meijlink
dr. C.J.M. (Kees) Musters
drs. C.M. (Marcel) Rijken
ir. A. (Bram) Verkruysse

Jaarverslag van de Coördinatiecommissie voor de Verzamelingen over 2021

De samenstelling van de commissie onderging in het verslagjaar geen verandering. De conservatoren P.J. Aarssen (Boeken), drs. V. Frenks (Historisch-topografische Atlas Zelandia Illiustrata), drs. G.R. Heerebout (Naturalia), drs. C.E. Heyning (Kunst, Kunstnijverheid en Historische Voorwerpen) en drs. R.M. Rijkse (Handschriften) vormden, samen met drs. A. Wiggers als het zogenaamde buitenlid, het als Coco bekendstaand gremium. Katie Heyning leidde de bijeenkomsten en Arnold Wiggers stelde de verslagen op.

Bijeenkomsten

Het verslagjaar 2021 werd net als 2020 getekend door de maatregelen in verband met de corona pandemie. Fysieke bijeenkomsten waren in de eerste helft van het jaar onmogelijk, waardoor ook de commissie tot het vergaderen via de computer was veroordeeld. Het zoomen nam een hoge vlucht: op 2 februari, 2 maart en 8 juni werd aldus vergaderd. Op 10 september kon wederom rond de tafel worden gezeten, doch niet in de Conservatorenkamer in het Zeeuws Archief, maar op een privéadres. Een geplande vergadering op 8 november kwam te vervallen. Van een overleg in het voorjaar met de conservatoren in een ruimte kon evenmin sprake zijn. Rond het thema Eigentijds verzamelen werd een zoom-vergadering gehouden op 17 maart. Ook de najaarsvergadering onderging een gedaantewisseling. De conservatoren verzamelden zich op 9 november in het Stadhuismuseum Zierikzee voor een rondleiding onder leiding van directeur en oud-conservator Munten en Penningen dr. Albert Scheffer. Naast de stukken van het Genootschap die in de vaste opstelling getoond worden (onder meer het schelpenbuffet van Job Baster), waren ook in de wisseltentoonstelling Portretten door Zeeuwse meesters uit de Gouden Eeuw werken uit het bezit van het Genootschap tentoongesteld, die door Katie Heyning werden toegelicht.

Conservatoren

De vacature conservator Gesteenten en Mineralen, onderdeel van de collectie Natuurhistorische Voorwerpen, kon eindelijk ingevuld worden. Edward de Landmeter werd in de via Zoom gehouden Algemene Ledenvergadering op 19 mei als zodanig benoemd. Vervolgens moest ook deze nieuwe conservator net als zijn collega's ervaren dat het door de bruikleennemende instellingen gevoerde beleid in verband met de pandemie het werk aan de collecties sterk bemoeilijkte.

Werkzaamheden

Door de coronamaatregelen was de toegang tot de collecties zeker daar waar meer conservatoren tegelijk aan collecties werken sterk ingeperkt. Opnieuw is door de commissie

geprobeerd met inachtneming van wettelijke regelgeving tot een maximale toegankelijkheid voor de conservatoren te komen.

Een belangrijke taak van de commissie is het adviseren van het bestuur over schenkingen en aankopen. Hiertoe houdt de commissie in samenwerking met het secretariaat een schema bij, waardoor een blijvend overzicht ontstaat van alle schenkingen. In hun jaarverslag worden door de conservatoren deze aanwinsten ook vermeld en het grootste gedeelte wordt toegelicht in de bijlage met chronologisch geordende aanwinsten.

De commissie heeft op zich genomen het magazijn van het Genootschap in de kelder van de ZB te herordenen, teneinde opslagruimte te creëren. Onderdeel hiervan is het schonen van de administratie 1969-2011 naar de regels der archivaliek, opdat deze toegevoegd kan worden aan het oud-archief dat reeds in het Zeeuws Archief wordt bewaard en digitaal te raadplegen is.

Het streven van de commissie om van alle collectieonderdelen door de conservatoren een acquisitieprofiel te laten opstellen heeft in het verslagjaar met een notitie over Naturalia een stap voorwaarts gezet.

Vertegenwoordiging

De praktijk van de vertegenwoordiging in de vergaderingen van het Dagelijks Bestuur zoals deze in 2020 was ontstaan, is inmiddels geformaliseerd. Katie Heyning bezoekt deze vergaderingen, waardoor de continuïteit van de informatiestroom zowel richting het bestuur als omgekeerd beter gewaarborgd is.

Namens de commissie had Arnold Wiggers zitting in de Commissie tot redactie van Archief Jaarverslagen.

Een afvaardiging uit de commissie heeft deelgenomen aan de voorbereidingen voor de Genootschapsdag 2021 in het Zeeuws Museum die op 11 november was geprogrammeerd. Door de aangescherpte maatregelen kon deze geen doorgang vinden.

Collectie Online 2021

Katie Heyning bericht als volgt:

In 2021 werden ruim 1300 nieuwe records ingevoerd in de Collectie Online. Aan het eind van het jaar waren in totaal 3700 boeken, handschriften en objecten uit de verschillende verzamelingen van het Genootschap ingevoerd. Ook het invoeren van de natuurhistorische en numismatische collecties maakt inmiddels goede vorderingen.

De redactie van de Collectie Online bestond in 2021 wederom uit Judith Adriaanse, José de Bree, Marianne Gossije en Katie Heyning. Aan het eind van het jaar moest José de Bree haar werkzaamheden helaas wegens persoonlijke omstandigheden beëindigen. De redactie is haar zeer dankbaar voor het vele werk dat zij de afgelopen jaren heeft verricht. Een opvolgster zal in 2022 benoemd worden.

Nog steeds werd veel tijd besteed aan systematisch onderzoek in de oude catalogi, notulen, rekeningen en jaarverslagen van het Genootschap opdat koppelingen van objecten met hun schenkers tot stand konden worden gebracht. Inmiddels bevatten de aangelegde excel-bestanden tezamen gegevens over bijna 12.000 schenkingen.

In totaal zijn nu 2146 personen ingevoerd die ofwel een rol speelden binnen het Genootschap ofwel als vervaardiger/auteur van objecten zijn opgenomen. Naast de voorlezingen zijn bij genootschapsleden nu ook zoveel mogelijk levensberichten en vermeldingen in door het Zeeuws Genootschap uitgegeven publicaties als de *Encyclopedie van Zeeland* en de *Levensberichten van Zeeuwen* van Frederik Nagtglas toegevoegd. Ook bemoeienis met prijsvragen en eigen publicaties in de *Verhandelingen* en *Archief* zijn nu voor een groot deel verwerkt.

Nieuw waren dit jaar de dossiers, korte verhalen over objecten uit de collectie en transcripties van handschriften. Bij de laatste groep heeft met name Jan de la Hayze een grote bijdrage geleverd. Op 31 december 2021 stonden er 63 dossiers online. Ook het koppelen van korte filmpjes werd dit jaar technisch mogelijk gemaakt. Naast door Fifi Visser beschikbaar gesteld niet-gebruikt materiaal voor haar documentaire *Tijdgravers* werd een groot aantal korte video's gemaakt door Freddy van Nieulande en Arnold Wiggers met uitleg over verschillende schelpensoorten opgenomen.

Jaarverslagen van de Conservatoren over 2021

Archeologische Voorwerpen

De conservator Aagje Feldbrugge bericht als volgt:

Ook een groot deel van dit jaar is de conservator niet in de depots van het Zeeuws Museum en het Zeeuws Archeologisch Depot (ZAD) geweest. De provincie denkt erover om het Zeeuws Archeologisch Depot te ontvlechten van Erfgoed Zeeland. Of dat doorgaat en welke gevolgen dat dan zal hebben voor het beheer van de archeologische collectie van het Zeeuws Genootschap, was eind december nog niet bekend.

Provinciaal beleidsmedewerker Ludo Snijders is vanaf november ons nieuwe aanspreekpunt op de provincie. Het is raadzaam om in de nabije toekomst een overleg in te plannen om samen hem en de beheerder(s) van het ZAD duidelijkere afspraken te maken omtrent de status en het beheer van de KZGW-collectie, en dat vast te leggen in een nieuw contract.

Tentoonstelling

De Tentoonstelling ‘Vikingen op Walcheren? vondsten, verhalen, feiten en fictie’ in museum Terra Maris bij Oostkapelle werd nogmaals met een klein jaar verlengd; met veel dank aan alle bruikleenverstrekkers. Het RMO in Leiden wenste de uitgeleende heupketting wel terug voor hun eigen tentoonstelling en daar werd in samenwerking met illustratrice Lucy de Graaf een passende oplossing voor gevonden in de vitrine.

Op het verlanglijstje voor deze tentoonstelling stond nog een vrij zeldzaam, mysterieus haakje dat ook op de oude foto van de vondsten van de familie Van Sminia staat

Foto uit ca. 1890 van 9 bronzen voorwerpen door de familie Van Sminia gevonden op het strand bij Domburg. Links beneden het haakje. Zeeuws Archief, KZGW, ZI-III-0474

en eigendom bleek te zijn van het Fries Genootschap/Fries Museum. We konden het haakje nu alsnog voor deze verlenging lenen. Wat de functie van het object is geweest, is nog steeds niet helemaal helder. Vermoedelijk werd het bij de visvangst gebruikt, maar het mist een weerhaakje bij de punt. In tegenstelling tot de meeste ijzeren vishaakjes is dit exemplaar gemaakt van een koperlegering, is het hol aan het brede uiteinde en heeft het daar twee gaatjes doorheen geboord waar iets ingestoken kan worden dat met een nageltje vastgezet kan

worden. Erik Speksnijder, hovenier van Terra Maris, noemde het een 'gafhaakje': een haak aan een handvat waarmee je een gevangen vis achter een kieuw vastpikt als deze aan het snoer bungelt, om hem zo binnenboord te zwiepen. Anderen vinden dit haakje daar te klein voor, de hierbij behorende kleine vis pak je ook gewoon zo met de hand vast. Altijd leuk, zo'n raadsel.

Fotograferen en nadere studie

Altaarsteen Nehalennia, nr. G3223

De collectie Nehalenniastenen in het Zeeuws Museumdepot is opnieuw gefotografeerd. Fotograaf Pim Top nam in augustus als eerste de grote votiefstenen voor zijn rekening. Anda van Riet en Mieke van Wijnen legden vervolgens in december alle brokstukken vast. Dit fotograferen was, met uitzondering van enkele van de gaafste stenen, sinds 1955 - voor het boek van Ada Hondius-Crone, *The temple of Nehalennia at Domburg* - niet meer gebeurd. Opnieuw fotograferen was dus geen luxe, aangezien de fotografie en drukkunst ondertussen sterk geëvalueerd is. In het betreffende boek draaide het bovendien meer om de informatie die alle brokstukken afzonderlijk gaven en waren ze niet met schaal aanduiding en in de juiste verhouding tot elkaar gefotografeerd.

Het leverde bij het neerleggen van de fragmenten verrassingen op. Soms bleken brokstukken die onder eenzelfde objectnummer op een schap lagen niet bij elkaar te horen. Zo bevatten de nrs. G3209 en G3220 respectievelijk drie en acht fragmenten die eerder bij elkaar horen, dan bij hun hoofdnummer, omdat ze uit een overeenkomende andere steensoort bestaan dan de rest: een kalkconglomeraat met fijne brecci.

Nr. G3209 bestaat daarmee waarschijnlijk uit delen van tenminste drie verschillende beelden: Twee stukken met kledingplooien zijn herkenbaar aan een Victoriabeeld toe te schrijven. Een aantal fragmenten heeft duidelijk de vorm van het dak van een votiefsteen. En enkele stukken zijn qua vorm niet te herkennen, maar zijn van een afwijkende steensoort.

We hebben dus waarschijnlijk meer individuen van de ca. 1800 jaar oude stenen dan we dachten. Senior geoloog prof dr. Roland Dreesen heeft aangegeven in het nieuwe jaar nog eens naar de afzonderlijke brokstukken van de Domburgse Nehalenniastenen te willen komen kijken, om meer uitsluitel te geven. Dreesen onderzocht, samen met prof. dr. Wim DeClercq, in 2015 alle Nehalenniastenen uit Domburg en Colijnsplaat op de oorsprong van de steensoorten. Het eindverslag daarvan is in de maak.

Onderzoek

Historica-archeologe Judith Schuyf bracht op 22 juni samen met fotografe Sjaan van der Jagt een bezoek aan de expositie in Terra Maris, aangetrokken door het bericht over de 'Torhamertjes'. Schuyf is o.a. deskundig op het gebied van voorchristelijke-cultuuruitingen. Ze wil dit gegeven in het nieuwe jaar weer eens oppakken en er een artikel aan wijden.

Amuletje. NAD nr. 91.A-12

Youri van den Hurk deed in 2019 als PhD-student aan de universiteit van Groningen ook in Zeeland onderzoek naar de walvispopulatie in onze wateren in de middeleeuwen. Hiervoor gebruikte hij o.a. walviswervels waar kapsporen op te vinden zijn. Wervels van gestrande walvissen werden in middeleeuwse woonvertrekken soms als krukje gebruikt of in de keuken

als hakblok. Inmiddels afgestudeerd deed Youri in december opnieuw een verzoek tot nader onderzoek voor een postdocstudie van twee jaar, nu als medewerker aan dezelfde universiteit en werkend vanuit Noorwegen. Op 13 december bekeek hij met onze collega-conservator Mark Bosselaers niet alleen de hakblokken (nr. NHG 22019 en nr. NHG 22029)

Hakblok van walviswervel, nr. NHG 22019

en andere skeletdelen in het Zeeuws Museumdepot, maar ook kleine (vermoedelijke) walvisfragmenten, zowel in onze collectie als in die van de provincie in het ZAD. De uitkomst luidde wat de archeologische collectie van het Genootschap in het ZAD betreft als volgt: Van fragment nr. 456-14 is niet helemaal duidelijk wat het is; het vertoont een dicht sponsweefsel en is vermoedelijk een uitsteeksel van een borstwervel geweest. Fragment nr. 461-10 is van een wervel van spitssnuitdolfijn of van een Beluga. Fragment nr. 669-50 is een fragment van een walviswervel die ooit als hakblok gebruikt is; het vertoont tevens een paar rijen putjes, veroorzaakt door de beet van een hond en is van een jong dier geweest: de epifyse was nog niet vergroeid toen het dier overleed. Nr. 914-01 is vermoedelijk een kaakfragment.

Op 25 november kwam Barbara van Benthem Jutting naar Erfgoed Zeeland om enkele originele geschriften uit de nalatenschap van haar tante Tera van der Feen - van Bentum Jutting in te zien. Deze geschriften lagen in de nalatenschap van Jan Trimpe Burger en zijn daarmee in het ZAD beland.

Aanwinsten

Het Noordelijke Archeologisch Depot, het NAD in Nuis, heeft ons na twee jaar bruikleen zeventien middeleeuwse metalen objecten van het strand Domburg-Oostkapelle geschonken (NAD nrs.91A-1 t/m 91A-3, 91A-5 t/m 91A-7, 91A-9 t/m 91A-13, 91A-17 t/m 91A-21 en 91A-23). Deze artefacten zijn eind negentiende eeuw door leden van de Friese familie Van Sminia op het Walcherse strand gevonden en aan het Fries Genootschap in Leeuwarden geschonken.

Ook in de schenking van het NAD bevonden zich vier scherven van aardewerk uit de IJzertijd, door J.A. Hubregtse in 1927 aan het Fries Genootschap geschonken (NAD nr. 91B-2). De inschrijving in het Friese Terpenboek vermeld hierover: 'Al deze scherven zijn tusschen 1918- 25 op twee vindplaatsen opgeraapt, nl. 1^e op het strand bij paal RW4 en 2^e in de duinen in Dal RW 1.'

Ten slotte kregen we van het NAD een gave glis (NAD nr. 91-1).

Glis, NAD nr. 91-1

De inschrijving in het Terpenboek luidt: 'Stuk been van een dier, als schaats gebezigd. Lang 26.5 cm. Gevonden omstreeks 1840 op Walcheren, in een vliedberg. (vitrine nieuwe kamer). Ter vergelijking met in Friesland gevonden oude beenen schaatsen door Jhr. J.A. Rethaan Macaré te Middelburg, aan het Fries Genootschap geschonken'.

Sarina Hendrikse uit Vlissingen schonk een spaarpotje, een zogenaamde 'spartiet'. Haar man, Leen Petiet vond hem rond 1980 in het Geeregebied in Middelburg tijdens de afbraak van de oude huizen op die plaats. De pot is gemaakt van witbakkende klei, bedekt met loodglazuur, hetgeen een geel oppervlak oplevert. Toen het stuk gevonden is, was het (natuurlijk) kapot, maar Petiet heeft het 'aangeheeld' tot een compleet exemplaar. Ook schonk Sarina Hendrikse een achttiende-eeuwse, schoengesp, zonder doorn, waarvan de herkomst onbekend is. Ze had de gesp gekregen van de Westkappelse juwelier Piet Minderhoud, die hem ooit aantrof tussen Zeeuwse sieraden die hem aangeboden werden. Aangezien het geen typisch Zeeuwse gesp is, deed hij er afstand van. Wij zullen de gesp om dezelfde reden en omdat de vindplaats onbekend is plaatsen in de educatieve c.q. *hands-on* collectie.

In het vorige jaarverslag stond dat een versierde middeleeuwse benen koker is geschonken door de familie Minderhoud. Dit moet zijn de familie Toutenhoofd te Westkapelle.

Conservering van artefacten

Van de provinciedewerker Nathalie de Visser en directeur Wim Scholten van Erfgoed Zeeland kwam in de zomer bericht dat dit jaar €1000 van de jaarlijkse provinciale conserveringsgelden zijn gereserveerd voor conservering van KZGW-artefacten in het Zeeuws Archeologisch Depot (niet te verwarren met dat van het Zeeuws Museum; de archeologische collectie ligt op twee plaatsen in bruikleen). Die conservering hoeft dit jaar niet gereed te zijn (dat kan ook niet, want dat duurt vaak maanden), maar de aanbesteding moest dit verslagjaar de deur uit zijn. De conservator maakte een lijstje met artefacten die er het meest voor in aanmerking kwamen. Met name enkele ijzeren objecten in de Hubregtse-collectie zijn in slechte conditie. Na overleg met depotbeheerder Joost van den Berg is ook deze keer het bedrijf Restaura in Heerlen in de arm genomen. Zij hebben een aantal artefacten meegenomen en zullen een offerte maken.

Publicaties

Vermeersch, J., *Een hergebruikte scheepsplank uit Oostkapelle-Berkenbosch*. ADC-rapport 4453, 2017. Over de sloopshouten grafplank G2853/ ZAD00066.

Boeken en ruilverkeer

De conservator Paul Aarssen bericht als volgt:

Ook het jaar 2020 waren de door de Zeeuwse Bibliotheek genomen corona-maatregelen sterk beperkend voor het werk aan de collectie. Soms waren er ook persoonlijke omstandigheden die het minder wenselijk maakten in de bibliotheek te werken.

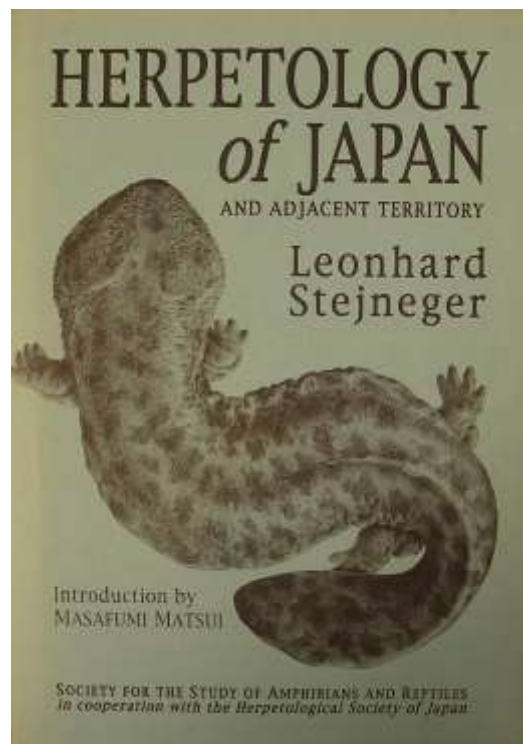
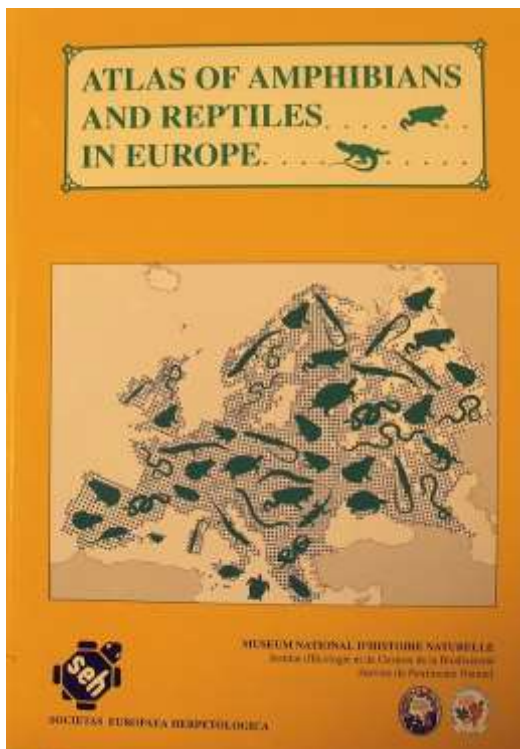
De al eerder aangekondigde plaatsing van het gedeelte van de collectie dat in de oorlog zwaar beschadigd was werd door de conservator van ZB Bibliotheek van Zeeland voltooid.

Daardoor zijn nu alle oorlogsslachtoffers in op maat gemaakte zuurvrije dozen opgeborgen. Ze liggen nu ook in de rekken in plaats van staan waardoor er minder beschadigingen zullen optreden.

De schenkingen bleven dit jaar beperkt tot één, maar dat was dan ook een aanzienlijke uitbreiding van de collectie. Van een lid van het Genootschap ontvingen we ruim vierhonderd boeken en een aantal tijdschriften op het gebied van de natuurwetenschappen. Vooral boeken over reptielen en amfibieën zijn goed vertegenwoordigd. Naast een aantal werken over ecologie. In de collectie van het Genootschap waren die tot nu toe ondervertegenwoordigd. Het inwerken van deze aanwinst door de bibliotheek is helaas nog niet kunnen gebeuren. Mogelijk is daar het volgende jaar een oplossing voor. Dan zou ook de grote schenking kinderboeken die al langer op verwerking wacht meegenomen kunnen worden.

Gelukkig kon via het internet verder gewerkt worden aan Collectie Online, waardoor weer een aantal boeken voor het publiek beschikbaar is.

In het bestand van adressen voor het ruilverkeer zijn geen mutaties te melden.

Handschriften

De conservator Ronald Rijkse bericht als volgt:

Helaas moet ik mededelen dat in mijn fysieke toestand weinig verbetering is opgetreden. Dit in combinatie met de beperkende maatregelen rond de coronapandemie zijn er de oorzaak van dat ik dit jaar de collectie in ZB Bibliotheek van Zeeland niet heb kunnen bezoeken.

In het verslagjaar zijn plannen ontwikkeld om te komen tot overbrenging van het archief van het Genootschap, nu nog berustend bij de ZB, naar het Zeeuws Archief. Hier bevindt zich ook het oud-archief tot 1969. De bedoeling is dat een klein comité uit het conservatorenbestand onder toezicht van een medewerker van het Zeeuws Archief de administratie tussen 1969 en 2011 opschooft en verpakt zodat het toegevoegd kan worden aan het aldaar reeds gedeponeerde archief.

Het legaat aan het Zeeuws Genootschap van J.A. Hubregtse (1878-1940), onderwijzer en amateur-archeoloog op Schouwen-Duiveland, is in 1946 naar Middelburg gebracht. De collectie Hubregtse bestaat behalve uit artefacten in het depot bij Erfgoed Zeeland ook uit een omvangrijke collectie aantekeningen, deels betrekking hebbende op de op Schouwen gevonden artefacten, maar ook gegevens over dialect, folklore en veel interessante toponymische gegevens. Deze verzameling aantekeningen in hangmappen is beginjaren 2000 overgebracht van wat toen nog SCEZ heette, nu Erfgoed Zeeland, naar de ZB. De aantekeningen zijn door de jaren heen gedeeltelijk toegankelijk gemaakt, getranscribeerd en uitgetypt. De huidige toestand waarin de collectie verkeert, maakt het echter vrijwel onmogelijk de collectie adequaat te hanteren. Het voorstel is om de collectie materieel te verzorgen door het opnieuw te verpakken in zuurvrije enveloppen en definitief in de ZB te plaatsen. Vervolgens wordt bezien in hoeverre het dienstig is het geheel, net zoals de overige handschriften van het Genootschap, te digitaliseren. Voor verdere informatie over Hubregtse en zijn collectie zie: Trimpe Burger, J.A., Aantekeningen bij het legaat van de oudheidkundige J.A. Hubregtse. In: *Archief*, 1994, 205-223.

Ten behoeve van de tentoonstelling 'Een Fenomeen in Veere: Hendrik Willem van Loon (1882 – 1944)' die op 10 oktober 2021 geopend is en tot 6 november 2022 in Museum Veere locatie stadhuis te zien zal zijn, werden enkele stukken met betrekking tot Van Loon uit de collectie Handschriften uitgeleend.

Kunst, Kunstnijverheid en Historische Voorwerpen

De conservatoren Marianne Gossije en Katie Heyning berichten als volgt:

In dit verslagjaar kon door de corona-maatregelen maar zeer sporadisch gewerkt worden in de depots van het Zeeuws Museum, waardoor de controlewerkzaamheden tot nader order stillagen. Mondjesmaat kon worden doorgewerkt aan de inventarisatie van de collectie mineralen en gesteenten en aan het opzoeken en zo mogelijk fotograferen van objecten voor de Collectie Online. Daarnaast werden diverse verzoeken om informatie beantwoord en dossiers geschreven ten behoeve van de Collectie Online.

Tot half november waren in het Stadhuismuseum Zierikzee een viertal zeventiende-eeuwse portretten uit de Genootschapscollectie te zien. Het betrof een portret van Adriana de Munck (G1618), een portret van Cornelis Versluys (G1644), een portret van Johan Schorer (G1637) en het zelfportret van Zacharias Blijhooft (G1831). In de bij de tentoonstelling verschenen publicatie *Portretten door Zeeuwse meesters uit de Gouden Eeuw* door Frank van der Ploeg worden meer portretten uit de collectie behandeld. De volgende tentoonstelling in het Stadhuismuseum in de reeks zeventiende-eeuwse Zeeuwse schilderkunst, die in december 2021 openging, betreft de Zierikzeese schilder Arnoldus van Anthonissen. Hier zijn tot november 2022 twee beschilderde stijlen van een zeventiende-eeuws wapenrek afkomstig uit kasteel Popkensburg bij St. Laurens voor uitgeleend (G2739). In het Zeeuws Museum was op de tentoonstelling *Dichterbij Jan Heyse* het schilderij van het stadhuis van Veere van Jan Heyse (G1631) opgenomen. Hemdrokken uit de collectie worden tot september 2022 getoond op de tentoonstelling *re_USED re_SATIN*. Het portret van Reinier Pieter van de Kastele door Pieter Gaal was het afgelopen jaar te zien op de tentoonstelling *The Suspension of Disbelief* van CBK Zeeland. De aan Frankrijk uitgeleende objecten voor de tentoonstellingen *FOLKLORE, Artistes & folkloristes, une histoire croisée* van het MuCEM in Marseille en het Musée Centre Pompidou in Metz kwamen in maart 2021 veilig terug.

Slechts één nieuwe aanwinst werd dit jaar aan de verzameling toegevoegd. In oktober 2021 ontving het Genootschap van A. Kelders-te Roller een verzilverde tabaksdoos uit 1872. Deze werd toegevoegd aan het bruikleen in het Zeeuws Museum onder inventarisnummer G21-003.

Munten en Penningen

De conservatoren Karel-Jan Kerckhaert en Rien Sanderse berichten als volgt:

In het verslagjaar 2021 is voor zover mogelijk in verband met de covid maatregelen verdere voortgang gemaakt met de inventarisatie van de collectie Munten en Penningen aanwezig in het depot van het Zeeuws Museum.

Alle objecten worden gefotografeerd, gewogen, gemeten en beschreven in een database beheerd door de conservator. Daarbij wordt de link gelegd naar eerdere catalogi uitgegeven door het Genootschap en externe documentatie. Deze database is ook de bron van informatie voor de Collectie Online van het Zeeuws Genootschap.

De collectie is opgedeeld in vijf categorieën: Antiek, Middeleeuws, Nieuwe Tijd, Moderne/Hedendaagse tijd en de Penningen, waarbij inventarisatie van Nieuwe tijd en Moderne/Hedendaagse tijd inmiddels zo goed als afgerond is. Veel werk is in het verslagjaar besteed aan de inventarisatie van de rekenpenningen. De beschrijvingen van deze penningen zijn nu gereed en beschikbaar in Collectie Online.

Er wordt nog gewerkt aan de collecties Middeleeuws (40% gereed). Met name de zeer bijzondere collectie sceatta's en tremisses, muntjes in omloop in de periode 600-800 rond de Noordzee en afkomstig uit de handelsplaats Walichrum bij Domburg, verdient veel aandacht. Om die reden zijn voor deze subcategorieën in Collectie Online aparte hoofdstukken ingericht met bijbehorende dossiers.

Informatie is verstrekt aan de Heemkundige Kring Sas van Gent aangaande een historiepenning uit 1644 over de verovering van Sas van Gent.

Ook is gecorrespondeerd met de Franse numismaat Adam Christophe die bezig is met een onderzoek naar de muntslag in Aballone (het huidige Avallon). Het Zeeuws Genootschap bezit een zevende-eeuwse

GM2427

tremissis (GM7561) uit deze plaats die gevonden is bij Domburg. Voor de publicatie is beeldmateriaal ter beschikking gesteld.

GM7561

Het lidmaatschap van het Koninklijk Nederlands Genootschap voor Munt- en Penningkunde levert bijzonder waardevolle contacten op die wederzijds ingezet worden voor verdere informatie-uitwisseling en publicaties over de collectie. Zo heeft ook kennis en beeldmateriaal-uitwisseling plaatsgevonden met Jan Lingen rond een zeer bijzondere penning (GM2427) die in 1902 handgemaakt is door een bevrijde Zuid-Afrikaanse gevangene uit het Ragama-kamp te Ceylon (na de Boerenoorlog) aan boord van het Nederlandse schip SS Salak tussen Ceylon en Rotterdam.

Een aankondiging over de herslag van een Zeeuwse Scheepjesschelling uit 1761 door de Koninklijke Nederlandse Munt leverde veel media-aandacht op van zowel PZC als Omroep Zeeland. Hieraan is ook medewerking verleend.

Aanwinsten

Nr	Jaar	Inventaris nr	Categorie	Omschrijving
1	1432- 1460	GM2485	Loodje	Armenpenning Nieuwlande
2	1432- 1460	GM2486	Loodje	Armenpenning Nieuwlande
3	1558	GM2487	Gildepenning	Onbekende gildepennning
4	z.j.	GM2488	Gildepenning	Vettewariersgilde Middelburg
5	1928	GM2275	Historiepenning	10-jarige band Marie de Bruyn van Melis- en Mariekerke
6	1935	GM2223	Prijspenning	Erepennning Wilhelminapolder
7	1953	GM2226	Historiepenning	Start dijkherstel na stormramp
8	1959	GM2224	Historiepenning	Penning op het 150-jarig bestaan van de maatschap de Wilhelminapolder
9	1986	GM2225	Historiepenning	Voltooiing Deltawerken
10	1993	GM2258	Historiepenning	Opleidingscentrum Militaire Administratie 60 Jaar te Middelburg gevestigd
11	1998	GM2277	Historiepenning	Bouw Westerscheldetunnel
12	2003	GM2276	Historiepenning	Opening Westerscheldetunnel

Nrs. 1, 2, 5 en 10 zijn aankopen.

Nrs. 3 en 4 zijn schenkingen van Sarina Hendrikse.

Nrs. 6-9, 11 en 12 zijn schenkingen van Rien Sanderse.

Natuurhistorische Voorwerpen en Naturalia

De conservator Gerard Heerebout bericht als volgt:

Doordat het Zeeuw Museum het grootste deel van het jaar gesloten of beperkt toegankelijk was, konden de conservatoren hun werk maar beperkt uitvoeren. Een ruwe schatting is dat ze maar ongeveer 50% van de gebruikelijke tijd in het museum werkzaam konden zijn. Uiteraard konden de conservatoren thuis wel het nodige werk verrichtingen, zoals het doen van

naspeuringen in (gedigitaliseerde) archieven en in publicaties. Ook werd een aantal publicaties geschreven, waarbij het niet goed toegankelijk zijn van de voorwerpen soms een moeilijkheid opleverde.

De conservatoren voor de Mollusca (schelpen) Freddy van Nieulande en Herman Nijhuis hebben de beschikbare tijd zo goed mogelijk gebruikt om de aan het Genootschap geschonken schelpencollectie van Freddy van Nieulande verder in te voegen in de reeds aanwezig aanzienlijke schelpencollectie. Naast schelpen waren in deze collectie Van Nieulande ook veel non mollusken (zoals o.a. kolenkalk-fossielen, Brachiopoda (armpotigen) en fossiele zeepokken aanwezig. In de toegevoegde collectie Van Nieulande zitten ook stukken van merkwaardige verkitte schelpenbanken van de Kaloot. Daarover verscheen ook een publicatie.

Het afgelopen jaar is er ook heel veel onderzoek verricht aan de geslachten *Trivia* en *Erato* (mariene Gastropoda, huisjesslakken) in verband met de voorbereiding van de uitgave van de tweede deel van de 'Fossiele schelpen van de Nederlandse kust'. Het eerste deel, met de tweekleppige schelpen, verscheen in 2010, uitgegeven door Naturalis. De Zeeuwse fossiele schelpen vormen ook voor het tweede deel een belangrijke bron van kennis en ook andere Zeeuwse malacologen doen voor dit boek belangrijk onderzoek. Zo bezocht Dick Hoeksema uit Middelburg enkele malen het depot om te assisteren bij het onderzoek. Een andere bezoeker van het depot was Vincent Koevoets, student fotografie uit Gent. Hij heeft voor zijn studie veel schelpen en ook enkele slagstanden van mammoeten gefotografeerd. Dit fotomateriaal is nu beschikbaar.

Daarnaast is Herman Nijhuis nog af en toe bezig geweest met het bestuderen van de tropische collectie van Keijzer. Deze beschreef in een catalogus in 1869 de toen aanwezige, meest tropische schelpen. Deze oude collectie behoeft vooral nog bewerking van de nomenclatuur (naamgeving); veel schelpen dragen nog oude namen en als gevolg van wetenschappelijk onderzoek hebben deze schelpen vaak een nieuwe wetenschappelijke naam gekregen. Hij publiceerde over de doopvontschelpen (*Tridacna gigas*).

Conservator landzoogdieren Jan Piet Bekker heeft de determinatie van de zoogdieren op sterk water en de opgezette zoogdieren gecontroleerd en de voorwerpen van een plaatsaanduiding voorzien. Er kon slecht geringe voortgang gemaakt worden bij de determinatie van de skeletdelen van fossiele landzoogdieren. Een aantal voorwerpen werd met plaatsaanduiding en eventueel met een teruggevonden oud of een toegekend nieuw nummer in een database opgenomen. Er resten nog enige duizenden voorwerpen.

Daarnaast is een in 2020 geschonken voorwerp in een artikel uitgebreid beschreven. Het ging daarbij om de overblijfselen van een aardmuis (*Microtus agrestis*) (specimen NHG26739) afkomstig uit braakballen van een kerkuil. In de rechter onderkaak werd een opvallende afwijking vastgesteld. Normaal bestaat het kiesoppervlak uit een serie aaneengeschakelde driehoekjes. De emailrand van de voorste kies in de onderkaak van deze aardmuis heeft aan de wangzijde de vorm van een hoofdletter 'M'. Dit is een tot nu toe nooit beschreven afwijking.

De conservator Hester Loeff heeft in dit jaar het depot niet bezocht. Zij is verdergegaan met haar studie naar de herkomst van de menschedels in de collectie, voor een groot deel afkomstig uit opgravingen in verzonken gebieden in Zeeland. Zij kunnen gegevens verschaffen over vroegere bewoners van Zeeland. Een groot deel van de schedels, destijds beschreven door dr. J.C. de Man is helaas tijdens de Tweede Wereldoorlog verloren gegaan. Inmiddels heeft de conservator ontdekt dat De Man ook schedels aan andere instellingen, zoals de Leidse Universiteit geschonken heeft, waar ze grotendeels onopgemerkt bleven.

De conservator Zeezoogdieren Mark Bosselaers was ook maar weinig in het depot. Hij heeft dit jaar een twintigtal stukken geregistreerd die opgevisst werden tijdens de jaarlijkse bottenvistochten op de Westerschelde in 1999 en 2007. Het betreft enkele gehoorbotten, wat schedelfragmenten en een aantal wervels van diverse miocene en pliocene baleinwalvissen. Verder heeft de conservator de vondsten van de (voorlopig?) laatste bottenvistocht (2018) tijdelijk laten onderbrengen in de quarantaineruimte.

Tenslotte heeft de conservator een kleine studie gemaakt van het in de collectie aanwezige maanvismateriaal. We hebben in de collectie één opgezette recente *Mola mola* (L: 108 cm; H: 134 cm), gestrand in Westkapelle, en 13 fossiele botten (huidplaten) van maanvisachtigen. Onder de fossielen: één halve bovenkaak (wat zeldzaam is) van een groot exemplaar (NHG 23720) en verder diverse neusplaten en staartplaten.

De conservator (overige) Naturalia Gerard Heerebout heeft het depot maar enkele malen bezocht. De controle van de collectie nummers en het noteren van de standplaatsen heeft daarom nauwelijks enige voortgang geboekt. Hij publiceerde wel enkele artikelen die verband houden met voorwerpen in de collecties. Over de in het vorige jaarverslag genoemde

oliekevers in de collectie is door Linde Slikboer, medewerker van Naturalis, een artikel geschreven.

Publicaties

Bekker, J.P., An abnormal enamel pattern of the first lower molar (M1) in a field vole (*Microtus agrestis*) from the province of Zeeland, the Netherlands. In: *Lutra*, jrg. 64 (2), 137-143

Bosselaers, M.E.J., Over aan wal gebrachte walvisoren. In: *Zeeland*, jrg. 30 (1), 28-31.

Heerebout, G.R., Hans Warren en zijn schelpen. In: *Zeeland*, 30 (1), 22-27.

Heerebout, G.R., Van wie kreeg Hans Warren zijn liefde voor de fossiele schelpen? In: *Zeeland*, jrg. 30 (2), 84-85.

Nieulande, F.A.D. van, Versteningsprocessen aan De Kaloot. Afzettingen. In: *Afzettingen. Werkgroep voor Tertiare en Kwartaire Geologie*, jrg. 42 (1), 4-10.

Nijhuis, H.W., Doopvontschelp en in de collectie, met raadsels omgeven. In: *Zeeland*, jrg. 30 (4), 184-186.

Slikboer, L., Bonte oliekevers van het Zeeuws Genootschap. In: *Zeeland* jrg. 30 (2), 80-83.

Volksculturele Voorwerpen

De conservatoren Liesbeth van der Geest en Erik van der Doe berichten als volgt:

De omgang met koloniale collecties, roofkunst en menselijke resten stond wederom volop in de aandacht dit jaar. In januari stuurde minister Ingrid van Engelshoven van OCW de Nederlandse beleidsvisie *Collecties uit een koloniale context* naar de Tweede Kamer, als reactie op het advies *Koloniale collecties en erkenning van onrecht* van de Raad voor Cultuur uit 2020. Hiermee onderschreef zij de voorgestelde onvoorwaardelijke teruggave aan voormalige Nederlandse koloniën van roofkunst en andere voorwerpen die onvrijwillig waren afgestaan, mocht een verzoek daartoe komen. Het Research Centre Material Culture (RCMC) van het Nationaal Museum van Wereldculturen en de Vrije Universiteit van Amsterdam zijn al een meerjarig onderzoek gestart in samenwerking met internationale partners: het project *Pressing Matter: Ownership, value and the question of colonial heritage in museums*. In maart vond online het symposium 'Is the Code Sufficient' van de Ethische Code Commissie voor Musea plaats, georganiseerd door het RCMC. Centraal stond het respectvol omgaan met menselijke resten en, in het geval van teruggave, hoe dat te doen. In het in mei dit jaar verschenen boek *Ongemakkelijk erfgoed: Koloniale collecties en teruggave in de Lage Landen* van Jos van Beurden wordt de kwestie breder getrokken dan alleen de rijkscollectie. Er was een oriënterende bijeenkomst in het Zeeuws Museum hoe om te gaan met ongemakkelijk erfgoed in de collectie van het Zeeuws Genootschap. Er is een eerste overzicht

gemaakt van mogelijke voorwerpen in de verzameling volkenkundige voorwerpen. Het kan dan gaan om onrechtmatig verkregen of via dubieuze personen of organisaties, objecten met een bijzondere culturele of emotionele waarde voor het volk of land van herkomst of menselijke resten.

Vanwege corona waren er in het verslagjaar diverse uitgestelde tentoonstellingen en nauwelijks bijeenkomsten. Medewerking werd verleend aan activiteiten ter herinnering aan de oprichting van de West-Indische Compagnie dit jaar 400 jaar geleden, met speciale aandacht voor Brazilië. In het verslagjaar vond een eerste, online, symposium plaats, georganiseerd in samenwerking met Universiteit Leiden, Nationaal Archief en Biblioteca Nacional Brasil.

Voor de expositie 'Folklore, Artistes & folkloristes, une histoire croisée' in het Musée Centre Pompidou in Metz en in het Musée des Civilisations de l'Europe et de la Méditerranée in Marseille is het deksel van de Egyptische mummiekist (G2135-03) naar Frankrijk gegaan. Door coronamaatregelen kon de tentoonstelling niet geopend worden voor het publiek, maar is een online rondleiding gemaakt door het museum van Marseille. Op deze expositie waren ruim 30 objecten uit de collectie van het Zeeuws Genootschap te zien. Deze stonden in een speciaal gemaakt 'cabinet' met een reconstructie van de opstelling in het Zeeuws Museum in 1970 door beeldend kunstenaar Marcel Broodthaers van een combinatie van traditionele volkskunst en exotische curiositeiten.

Een hemd van elandvel en een vilten hoed van Meinard Sprenger uit eind negentiende eeuw maakten deel uit van de tentoonstelling 'Het Mannenpak', die tot 7 november in het Zeeuws Museum te zien was (B191-02, G3636).

Ook de grote slavernijtentoonstelling, met internationaal symposium, in het Rijksmuseum, gepland voor 2020, kon pas in 2021 voor het publiek worden geopend. De aan A.F. Lammens toegeschreven haarkam van de Marrons (afgebeeld in de begeleidende publicatie *Slavernij, tien waargebeurde verhalen*) keerde daardoor pas in het verslagjaar terug naar het Zeeuws Museum.

Lammens kwam ook aan bod in een artikel over bronnen voor Nederlandse West-Indische geschiedenis van slavernij en plantages in het archief Colonial Office in The National Archives (TNA) in Londen in het tijdschrift *Magna* van de Friends van TNA (jrg. 32, nr. 2, Nov. 2021, 38-45). Enkele van de door Lammens aan het Zeeuws Genootschap geschonken voorwerpen zijn daarin afgebeeld. Een exemplaar van het tijdschrift is toegevoegd aan de verzameling Boeken van het Genootschap in ZB Bibliotheek van Zeeland. De in Vlissingen geboren jurist Adriaan François Lammens (1767-1847), rechter en later president van het Hof van Civiele en Criminele Justitie in Suriname, was tevens lid van het Mixed Commission Court in Paramaribo, opgericht door Groot-Brittannië en Nederland in 1814 ter bestrijding van de slavenhandel op zee. Lammens had nauw contact met zowel de Marrons als de inheemse bevolking. Hij stuurde het Zeeuws Genootschap, waarvan hij corresponderend lid

was, beschrijvingen van het land en zijn inwoners. Brieven en aantekeningen bevinden zich in de collectie Handschriften. En hij schonk tal van voorwerpen uit Suriname, van naturalia tot gebruiks- en siervoorwerpen, die, zo schreef hij, belangrijk waren voor onze kennis van de kolonie. Ze waren volgens hem toen al zeldzaam omdat buitenlandse academiën er geld voor durfden geven.

In het tweede nummer van het tijdschrift *Tribale kunst* van dit jaar schreef Caroline van Santen, conservator van het Zeeuws Museum, een artikel over Meinard Sprenger (1860-1951) en de door hem verzamelde etnografische voorwerpen uit Noord-Amerika, die behoren tot de collectie van het Zeeuws Genootschap en beheerd worden door het Zeeuws Museum (jaargang 9, nr. 2, zomer 2021, p. 19-26).

In de Rubriek Schatten in tijdschrift *Zeeland* verschenen artikelen over twee oude negentiende-eeuwse collecties met voorwerpen die in 2017 aangewezen zijn als beschermde cultuurgoederen volgens de Erfgoedwet 2016, te weten etnografica en handschriften uit West-Afrika afkomstig van oud-gouverneur-generaal van de Nederlandse Bezittingen aan de Kust van Guinea C.J.M. Nagtglas (1814-1897) en voorwerpen uit Zuid-Afrika en Bengalen van medicus J.R. Vos (1785-1836).

De publicaties leveren een bijdrage aan de steeds actueler en belangrijker geworden provenance van voorwerpen. Ook voor de Collectie Online werd verdergegaan met onderzoek naar achtergrond en herkomst van volkenkundige voorwerpen in de collectie van het Zeeuws Genootschap. Daarbij wordt voorrang gegeven aan beschermde voorwerpen en ongemakkelijk erfgoed. Er waren dit jaar geen aanwinsten.

Houten deksel van de sarcofaag van de mummie, geschonken in 1783 door A. Moens (G2135-03).

Historisch-topografische Atlas Zelandia-Illustrata

De conservatoren Anna de Bruyn, Veronica Frenks, Michel van Gessel en Ineke Vogel-Wessels-Boer berichten als volgt:

In het verslagjaar was, evenals in het voorgaande jaar, het Zeeuws Archief slechts beperkt toegankelijk voor de conservatoren en bezoekers vanwege de coronamaatregelen. Als gevolg daarvan hebben zich in 2021 geen grote ontwikkelingen voorgedaan betreffende de staat van de collectie of bewaaromstandigheden. Daarnaast vonden er geen activiteiten plaats en zijn er geen onderzoekers of andere bezoekers ontvangen. Wel zijn er via e-mail vragen ontvangen en beantwoord betreffende de collectie en in verband met assistentie bij onderzoek.

Voor de Zelandia Illustrata konden er dit verslagjaar weer verscheidene aanwinsten worden toegevoegd aan de collectie, waaronder een aantal schenkingen. Van Corrie Arendsen ontving het Zeeuws Genootschap een grote aquarel van Frans Naerebout (1915-1988) op papier en hout, met een gezicht op de stad Vlissingen (Zelandia Illustrata, Aanwinsten 1076). Een tweede schenking werd gedaan door A. Kelders-te Roller. Het betreft een opticaprent van de Zeeuwse Kust. Daarnaast is er een gevarieerde verzameling prentbriefkaarten geschonken door M. Zonnevylle, voornamelijk van Zeeuwse plaatsen, gebouwen en personen. Tot slot hebben de conservatoren op een veiling bij Veilinghuis Korendijk enkele aquarellen kunnen aankopen van Bastiaan Cornelis Heeröldt (1799-1877), die gelijktijdig met Barend Cornelis Koekkoek leerling was geweest aan de Teeken Akademie in Middelburg.

Bepaalde zaken die door de maatregelen in 2020 tot stilstand waren gekomen, zijn opnieuw opgepakt. Zo zijn de catalogi voor de tentoonstelling 'Op reis met Willem V: een vorstelijke reis door achttiende-eeuws Zeeland' verspreid onder betrokkenen en betrokken instellingen. Bovendien is er weer frequenter contact tussen de conservatoren en het Zeeuws Archief als bruikleennemer betreffende ontwikkelingen binnen de collectie. Tot slot is nog gewerkt aan het invoeren van stukken in de Collectie Online.

Frans Naerebout, gezicht op Vlissingen. Zeeuws Archief, Zelandia Illustrata, Aanwinsten 1076.

Bastiaan Cornelis Heeröldt, twee aquarellen van personen in een landschap. Zeeuws Archief, Zelandia Illustrata.

Jaarverslag van de Commissie Jeugd over 2021

In opdracht van de Commissie Jeugd van het KZGW en financieel ondersteund door het Familifonds Hurgronje is er al in 2020 een projectleider voor het project WIJZ aangesteld: de heer Dré Kampfraath. Hij voltooide in de zomer van 2021 zijn opdracht met een gedetailleerd spoorboekje voor de vervolgstappen van het project. De samenvatting luidde als volgt.

“In het kader van de het project WIJZ (Wetenschap - Introductie voor Jongeren in Zeeland) van de van de Commissie Jeugd van het KZGW is onderzocht wat de mogelijkheden en de voorwaarden zijn om door middel van een ‘app’ de collectie van het KZGW toegankelijker te maken voor de jeugd. Een toegankelijkheid die zou moeten leiden tot een ruimere bekendheid van het KZGW onder de jeugd, tot meer gebruik van de collectie en tot het werven van jeugdleden voor het KZGW.

Uit het onderzoek kwam naar voren dat een app hier inderdaad een goed middel voor zou zijn. Echter, ook bleek duidelijk dat er op weg naar de realisatie van deze app een flink aantal hindernissen zijn te nemen die bepalend zijn voor de kans op succes. De uitkomsten van dat onderzoek zijn daarom in de vorm van een handboek gepresenteerd. Of zoals men dat in de ICT pleegt te noemen: een globaal ontwerp. De details moeten worden ingevuld wanneer de app daadwerkelijk wordt gebouwd in een proces waarin toetsing en terugkoppeling noodzakelijk zijn om tot een succesvol product te komen.

Het vooronderzoek is gedaan in vier fases, het maken van dit document is de afsluitende fase. Hieronder een korte beschrijving van de verschillende fasen.

Fase 0. De voor- fase (fase 0) was verkenning van de collectie, welk aanbod er beschikbaar is in digitale vorm en ook de (digitale) toegankelijkheid. Daarnaast is ook gekeken met het oog van de toekomstige gebruiker, naar wat mogelijk interessant is voor de beoogde doelgroep.

Fase 1. In deze eerste fase, die parallel liep met fase 0, ging het om inzicht in de resultaten van het YESC-project uit 2019. Dit grote project, waar veel scholen bij betrokken waren, heeft behalve een groot netwerk ook een aantal leermomenten opgeleverd. Ook is er gekeken naar de aanpak bij vergelijkbare organisaties, musea en kennis instellingen. En met dat oogmerk is er (digitaal) deelgenomen aan een conferentie over jeugd en musea in Londen.

Fase 2 ging over docenten en lesprogramma's. Een belangrijke les is dat docenten het al bijzonder druk hebben en dus dat de app niet iets extra's moet vragen maar faciliterend en ondersteunend moet zijn voor de docent. Voor iets extra's hebben ze geen tijd. Iets dat hen helpt hun lessen beter te geven of makkelijk te verrijken is echter wel zeer interessant voor hen. Dus bij de vorm en inhoud van de app is het noodzakelijk te zoeken naar manieren om hen te faciliteren.

Fase 3. In deze fase werd gekeken naar de vormen die mogelijk gebruikt konden worden: websites, Apps, games, sociale media. Het creëren van digitale interactie, ook tussen leerlingen, is hierbij een kerndoelstelling geweest.

Fase 4 is dit rapport, waarbij gekozen is om een handleiding te geven waarin alle informatie die in het voortraject is verzameld wordt geplaatst binnen de stappen naar het eindproduct.

De eisen die uiteindelijk zijn geformuleerd voor deze app, zijn de volgende. De app moet:

1. een motivatie bevatten voor de jeugd om hem te downloaden;
2. het KZGW en de collectie bekend maken bij de jeugd;
3. de jeugd met de collectie aan de slag laten gaan;
4. ook een sociale tool zijn: aanzetten tot contact met gelijkgestemden (digitale ontmoetingsplaats zijn)
5. handig zijn voor docenten om te gebruiken in hun lessen
6. uitnodigen om jeugdlid te worden
7. niet te zwaar op de begroting en de huidige staf drukken
8. een heldere architectuur hebben, zodat hij gefaseerd uitgebouwd kan worden.”

Nog in 2021 is een nieuwe projectleider benoemd die aan de slag is gegaan om de Zeeuwse scholen te interesseren de specificaties voor de app op papier te krijgen. In de tweede helft van 2022 is begonnen met de bouw en in 2023 wordt de app gepresenteerd.

Jaarverslag van de Commissie tot redactie van het tijdschrift *Zeeland* over 2021

Het nog steeds aanwezige Covid-19 virus belemmerde ook de reguliere redactievergaderingen. In het verslagjaar waren er slechts twee bijeenkomsten, waarbij de redactieleden een veilige afstand van elkaar hielden. Met gebruikmaking van e-mail vonden toch de nodige gedachtewisselingen plaats en het tijdschrift *Zeeland* kon gewoon op de vier vastgestelde data verschijnen. Omdat er aan de leden van het Genootschap wegens de Covid-19 beperkingen verder weinig te bieden was, heeft het bestuur toegestaan dat het tijdschrift meer pagina's omvatte dan de gebruikelijke 40 bladzijden per nummer, 160 per jaar. In dit jaar verschenen er maar liefst 192 pagina's.

De samenstelling van de Commissie tot redactie van het tijdschrift *Zeeland* wijzigde in de loop van het verslagjaar. Ir. A. Beenhakker was vanaf 1992, bij het allereerste begin, bij de redactie betrokken. Maar liefst 29 jaar! Gelukkig heeft hij aangegeven om waar nodig, recensies te willen blijven schrijven en de redactie maakt daar natuurlijk graag gebruik van. De vormgeving van de voor en achterkant van het blad werd gewijzigd, zodat het nu wat beter oogt. De belangrijkste artikelen worden nu in een veel groter lettertype voorop het blad aangeduid en het weglaten van de zijkolom op voor- en achterkant geeft ook meer mogelijkheden bij de keuze van de afbeeldingen op de omslag.

In de vier nummers verschenen dertien artikelen, acht 'Schatten' met beschrijvingen van voorwerpen uit de collecties van het Genootschap en vijftien boekbesprekingen. Twee nummers, het tweede en het derde waren themanummers en hadden dus een meer samenhangende inhoud: dijken en Zeeuwse portretten. In het nummer gewijd aan de dijken in Zeeland werd bijvoorbeeld aandacht geschonken aan een grote database met zo ongeveer alle dijken die er in Zeeland zijn of geweest zijn en ook de organisatie van de vroege dijkbouw werd erin beschreven. In het nummer gewijd aan kunstschilders uit de zeventiende, achttiende en negentiende eeuw die de talloze vervaardigde portretten van Zeeuwen vervaardigd hebben. De portretten geven, op verzoek van de opdrachtgever, in elk geval vaak veel meer weer dan een afbeelding van de geportretteerde.

Van de dertien artikelen hadden er tien een voornamelijk historisch-artistiek karakter, twee een historisch-geografisch karakter en één een historisch-sociologisch karakter. De 'Schatten' waren eveneens divers; vijf hadden een natuurhistorisch onderwerp, twee betroffen etnografische voorwerpen en één had een numismatisch onderwerp.

Bij de boekbesprekingen is de redactie erin geslaagd weer meer recensenten buiten Zeeland te vinden. Dat was het geval bij negen van de vijftien boekbesprekingen. De recensenten wordt steeds gevraagd niet slecht de inhoud van het betreffende boek weer te geven, maar indien mogelijk, het boek in een zekere context te plaatsen met betrekking tot de stand van zaken op

het terrein waarover in het boek gepubliceerd wordt. Dat lukt vaak heel behoorlijk en dat draagt dan weer bij aan de kwaliteit van de recensie en daarmee aan de kwaliteit van ons blad.

Jaarverslag van de Commissie tot redactie van *Archief en Werken* over 2021

Ook in 2021 heeft de covid-pandemie de Commissie tot redactie van *Archief en Werken* ernstig in haar bewegingsvrijheid beperkt. Slechts één keer, op 10 augustus, vond er via Zoom een vergadering plaats, voor het overige werden de activiteiten via geregeld telefonisch en email-verkeer afgehandeld. De aflevering 2021 van *Archief 2020* bevatte ondanks deze gehandicapte communicatie een keur aan interessante en gedegen artikelen die de periode van de middeleeuwen tot de moderne tijd bestrijken. Ook de talrijke en kleurige illustraties droegen veel tot de aantrekkelijkheid van deze aflevering bij. De Commissieleden lazen de manuscripten van de bijdragen, verzorgden de redactie, gaven ondersteuning bij de verwerking van de illustraties en assisteerden bij de correctie van de drukproeven.

Meteen na verschijning werd een begin gemaakt met de werving van nieuwe artikelen voor de aflevering 2022. Het ligt in de bedoeling minstens een deel van deze aflevering te reserveren voor een bijzonder thema: de geschiedenis van en de huidige situatie in de Zeeuwse landbouw. Ook vanuit andere vakgebieden zijn enkele bijdragen toegezegd, zodat met optimisme naar de bewerking van deze aflevering uitgezien kan worden. Opnieuw ligt het in de bedoeling de uitgave vóór het einde van het jaar tot stand te brengen.

Eén lid van de redactie nam in het afgelopen jaar weer zitting in de jury voor de toekenning van de Roggeveen-prijs. De jury vergaderde op 26 oktober en slaagde erin uit de genomineerde scripties en papers een weloverwogen keuze te maken. De uitreiking moest vanwege de pandemie tot in 2022 worden uitgesteld, maar het is voor de redactie een geruststelling dat ook op deze manier artikelen voor *Archief* kunnen worden gerekruteerd. In het verslagjaar is eveneens gesproken over nieuwe bijdragen voor de reeks *Werken*, maar persklare manuscripten heeft dit overleg nog niet opgeleverd. Tenslotte is er nog een andere positieve ontwikkeling te melden. Er hebben zich nieuwe leden voor de redactie aangemeld, met als gevolg dat het team nu op volle sterkte verder kan gaan.

[kader]

Archief van het KZGW is het oudste nog bestaande wetenschappelijk tijdschrift van Nederland

Toen het KZGW in 2019 haar 250-jarig jubileum vierde, wist iedereen dat we het op één na oudste nog steeds actieve genootschap in Nederland waren en nog steeds zijn. De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen in Haarlem werd opgericht in 1752 en is dus de oudste. Toch bleef het knagen, en al snel werd duidelijk dat het KZGW wel degelijk een zeer onderscheidend kenmerk heeft: haar enorme collectie van meer dan 200.000 objecten, waarvoor momenteel 21 zeer gekwalificeerde conservatoren actief zijn. Het genootschap in Haarlem had haar ‘naturaliënkabinet’ al in 1866 opgedoekt zodat een verdere zoektocht niet nodig was: het KZGW is het oudste nog bestaande wetenschappelijk genootschap met een eigen collectie!

Nog waren we niet tevreden. Er moest meer zijn. Ook nu was een uitgebreide zoektocht niet nodig: bij het toegankelijk maken van alle edities van Archief via deze website, vroeg iemand zich af of er andere, nog steeds bestaande wetenschappelijke of niet-wetenschappelijke periodieken in Nederland zijn met eenzelfde of mogelijk nog hogere leeftijd. Een kort onderzoek in de beschikbare databanken gaf uitsluitsel: Archief is de oudste in alle categorieën! Het op één oudste tijdschrift is De Gids uit 1837, tegenwoordig als bijlage bij het opinieweekblad De Groene Amsterdammer. Deze voorlopige conclusie werd vorige week bevestigd door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.

Het KZGW, de redactie van Archief, de vrijwilligers, de leden en eigenlijk alle Zeeuwen kunnen daarop trots op zijn!

[/kader]

Jaarverslag van de Commissie tot redactie van *Archief* - Jaarverslagen over 2021

De beslissing in 2019 om de jaarlijkse uitgave van *Archief* te splitsen in een wetenschappelijk Deel I en een jaarverslagen Deel II heeft tot veel positieve reacties geleid. De jaarverslagen vormen een zeer belangrijk onderdeel van het KZGW en het is belangrijk om zoveel mogelijk vast te leggen over onze omvangrijke verzamelingen, en de activiteiten van de verschillende commissies en werkgroepen. Zeker in deze digitale tijd waarin er veel wordt vastgelegd, maar ook veel verdwijnt in de krochten van onze harde schijven of het internet. Het voordeel van een apart deel voor de verslagen is daarnaast dat de verschillende schrijvers, die altijd direct zijn betrokken bij de activiteiten waarover ze schrijven, zich niet hoeven te houden aan een maximum aantal woorden, regels of pagina's. Wat vastgelegd moet worden in de ogen van de betreffende auteur, zal vastgelegd worden!

De editie van 2021, met daarin de jaarverslagen van 2020 was daarom, ondanks de coronabeperkingen, weer een volwaardige uitgave van bijna 100 pagina's. Het opnemen van een interview met een vrijwilliger bleek een voltreffer te zijn, zodanig dat besloten is om maandelijks een vrijwilliger of lid aan de tand te voelen over zijn of haar achtergrond en werkzaamheden voor het KZGW. Al deze interviews, 12 per jaar dus, verschijnen voortaan ook in *Archief* II.

Omdat er bij *Archief* II tussen de 15 en 20 auteurs zijn betrokken is besloten de redactie uit te breiden met een speciale tekstredacteur die erop toeziet dat er een zekere eenheid is in de verschillende bijdragen. We zijn blij dat conservator Marianne Gossije de redactie hiervan is komen versterken!

Jaarverslag van de Commissie Communicatie over 2021

In het verslagjaar 2021 is door het bestuur van het KZGW een Commissie in het leven geroepen die zich gaat buigen over de communicatie met de vrijwilligers, de leden en de potentiële leden. Deze vormen van communicatie zijn allemaal cruciaal voor het voortbestaan van het Genootschap: de vrijwilligers omdat ze onze kernactiviteiten dragen en de leden en potentiële leden omdat ons voortbestaan voor een belangrijk deel van hen afhankelijk is.

Het meeste werk is in 2021 gaan zitten in het nadenken over de wijze waarop het KZGW zich in de toekomst naar buiten toe zou moeten presenteren. Uit een beperkt straatonderzoek bleek dat het Genootschap niet heel erg bekend is. Wanneer mensen het kennen, denkt men dat het een elitair gezelschap is waarvoor je moet worden geballoteerd. Het aantal jongere leden is nog zeer beperkt en dat zou in de toekomst moeten gaan groeien. Het grote jeugdproject in 2019 (YESC) waaraan 450 scholieren actief deelnamen wees uit dat er veel interesse bestaat voor het Genootschap, maar dat we wel wat meer met de tijd zouden mogen meegaan. De commissie oordeelde daarover dat we – zonder onze geschiedenis en zorg voor de Zeeuwse cultuur, geschiedenis en wetenschap in het algemeen en die van onze collectie in het bijzonder uit het oog te verliezen – best iets zouden kunnen gaan doen met onze wijze van presenteren. Wat zouden redenen kunnen zijn voor leden om vooral lid te blijven en voor niet leden om lid te worden? En: wat is eigenlijk de meerwaarde van het Genootschap voor Zeeland, de provincie waar we zijn ontstaan en gegroeid?

De brainstormsessies hierover resulteerden uiteindelijk in een nieuw logo en een nieuwe slagzin. Hierover werden in december de vrijwilligers, de leden en de pers geïnformeerd met het volgende bericht:

[kader]

Het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen verandert na 252 jaar zijn logo

Het Zeeuws Genootschap is opgericht in 1769. De rots in de woelige zee met de zeven muzen werd het symbool. De muzen staan voor de vrije kunsten en wetenschappen. De rots is hun veilige werkplek en het opschrift kan vrij worden vertaald met: ‘Zij schitteren te midden van de golven’.

De muzen én de gedachte erachter keren vandaag, 252 jaar later, terug in het nieuwe logo van het Genootschap. Gestileerd en geschikt voor alle moderne communicatiemiddelen. Niet langer alleen drukwerk, maar steeds meer het internet als belangrijkste informatiedrager. De muzen keren ook terug in onze nieuwe missie: ‘Wij laten Zeeland schitteren’.

Het nieuwe logo straalt ook de koers uit voor de komende jaren. Hierbij gaan communicatie en onderzoek een grote rol spelen:

- het via het Zeeuwse onderwijs interesseren van de jeugd voor de geschiedenis van Zeeland aan de hand van onze enorme collectie van ruim 200.000 museale objecten die is ondergebracht bij verschillende musea, bibliotheken en archiefdiensten in de hele provincie,
- het versneld doorgaan met het digitaliseren van deze collectie, zodat er een digitaal museum ontstaat dat in omvang kan wedijveren met de grootste ter wereld,
- het vergroten van de maatschappelijke relevantie van onze activiteiten.

De 1.400 leden en de 80 vrijwilligers van het Zeeuws Genootschap dragen Zeeland in hun hart en vormen met elkaar de rots der muzen. Door middel van onze collecties, boeken, tijdschriften, exposities, lezingen, concerten, video's en congressen laten wij de indrukwekkende Zeeuwse cultuur en geschiedenis zien, zowel binnen de provinciegrenzen als ver daarbuiten. Het Genootschap is dé autoriteit op het gebied van de Zeeuwse kunsten en wetenschappen.

Wij laten Zeeland schitteren!

[/kader]

Het persbericht heeft tot veel publiciteit geleid in december 2021 (zie hiervoor de website: <https://kzgw.nl/nieuws/>)

Jaarverslag van de Werkgroep Cultuurhistorie (WCH) over 2021

Bestuur

Het bestuur van de werkgroep Cultuurhistorie is in 2021 gegroeid naar 9 leden. Deze uitgebreide samenstelling is nodig omdat er de komende jaren veel is te doen.

Activiteiten

In 2021 was er vooral in het najaar een volle agenda met verschillende symposia en bijeenkomsten, waaronder de feestelijke uitreiking van de tweejaarlijkse Roggeveenprijzen voor universitaire papers en scripties. Het kwam daarom hard aan dat we, net als in het voorjaar, al deze bijeenkomsten moesten afgelasten vanwege de lockdown. De meeste zijn inmiddels doorgegaan in 2022. De verslagen hiervan staan in de volgende editie van *Archief*.

Veel werk is in 2021 besteed aan de voorbereidingen van de festiviteiten rondom de herdenking van Vrede van Parijs in 1323 zoals die in 2022 en 2023 zullen plaatsvinden. De graafschappen Holland en Vlaanderen werden het op 6 maart van dat jaar eens over de verdeling van een aantal gebieden in Zeeland en Vlaanderen, waarover in de voorgaande eeuwen verschillende oorlogen zijn gevoerd. Deze vrede was belangrijk voor de wording van het Graafschap Zeeland omdat het een einde maakte aan de eeuwenlange strijd tussen de Vlaamse, Henegouwse en Hollandse gravenfamilies en voor het eerst de onafhankelijke titel ‘graaf van Zeeland’ werd vastgelegd, bekrachtigd door de Franse koning, de graven, hun belangrijkste steden, en tenslotte ook de Duitse keizer. Daarmee werden de twee Zeeuwse bestuurlijke regio’s verenigd onder een erkende grafelijke titel. In de daaropvolgende twee eeuwen kon het graafschap Zeeland zich verder ontwikkelen tot een bestuurlijke eenheid met een eigen politieke structuur en cultuur.

Deze ontwikkeling van scherper afgebakende grenzen in combinatie met groeiende politieke controle in een gebied met nauw verwante bevolkingen, gedeelde culturen en verbonden economieën staat centraal in het project ‘Verdrag van Parijs 1323’. In het huidige tijdsgewricht zien we deze ontwikkeling weer in volle omvang terugkeren in bijvoorbeeld de fusie tussen de havens van Vlissingen, Terneuzen en Gent en – in het verlengde daarvan – van de nieuwe sluis in Terneuzen. In de 19e eeuw zagen we dat bij de aanleg van het Kanaal Terneuzen-Gent.

Leden

De Werkgroep heeft – naast het bestuur – ook een bestand met leden die zijn geïnteresseerd in de activiteiten van de WCH. In 2021 nam dat aantal toe met vier. In totaal zijn er per 1 januari 2022, 172 leden.

Financiën

In 2021 zijn er in verband met corona geen uitgaven geweest voor symposia en andere bijeenkomsten. Wel is een bijdrage geleverd aan de productie en presentatie van het boek *Van Oxhoofd tot Kattekop, de geschiedenis van de Zeeuwse wijnhandel*. Uiteindelijk werd het jaar afgesloten met een exploitatietekost van 143 euro.

Jaarverslag van de Werkgroep Geologie over 2021

Bestuur

Dit jaar zijn er in verband met de Covid-maatregelen slechts twee bestuurlijke bijeenkomsten doorgegaan: digitaal op 16 februari en fysiek op 19 oktober in Goes.

Eind 2021 telde de Werkgroep 74 leden waaronder 41 kernleden, 1 jeugdlid, 32 Volutaleden, drie ereleden en twee KZGW-leden. We hebben vijf nieuwe leden als kernlid mogen verwelkomen en - namens het KZGW - Peter van Druenen als Volutalid.

Om de banden met het Genootschap aan te halen worden de KZGW-Nieuwsbrieven en andere informatie van het Zeeuws Genootschap aan de leden doorgestuurd.

Activiteiten die nog wel doorgingen

Met uitzondering van enkele Natuursprekuren op Terra Maris, werden er vanwege de overheidsmaatregelen geen activiteiten georganiseerd. De contacten met Geopark Schelde Delta i.o. vielen hierdoor helaas ook stil.

Desondanks werden er in 2021 (slechts) twee ledenbijeenkomsten gehouden: in september die door vijftien personen werden bezocht en in oktober waar twaalf personen aanwezig waren.

De bijeenkomsten vonden plaats in Grand Café Willem te Middelburg. Alle andere geplande ledenvergaderingen konden in lijn met de overheidsmaatregelen niet doorgaan.

De volgende onderwerpen werden tijdens de voornoemde ledenbijeenkomsten behandeld:

- September. Uitwisseling door de aanwezigen van vakantieavonden en -ervaringen. Freddy Nieulande hield een presentatie over het conservatorium bij het Zeeuws museum”
- Oktober. Ruud Lie hield een presentatie over Zwin-fossielen, welke hij al jaren voor de Fossielen-excursies van de stichting Het Zeeuwse Landschap gebruikt.

De koffie- en theevoorziening in eigen beheer verliep uitstekend met dank aan Henny Lukasse en Jan de Quaasteniet die eveneens technische bijstand verleende met de beeldprojectie. Ook hiervoor dank.

Het tijdschrift Voluta is in 2021 twee keer uitgekomen met dank aan Lex Kattenwinkel. We hebben zeven ruilabonnementen en twee gratis abonnementen voor het KZGW.

Leden kunnen oude Voluta-nummers t/m 2019 downloaden op de website van de Werkgroep, voor niet-leden zijn de Voluta-nummers t/m september 2017 op de website beschikbaar.

Financiën

Vanwege Corona en het stilvallen van activiteiten, hebben de inkomsten 2021 de uitgaven ruimschoots overschreden. De inkomsten bedroegen in 2021 € 1443,25 tegenover € 776,81 aan uitgaven. De financiële positie van de Werkgroep is derhalve in 2021 met € 766,44 verbeterd.

Jaarverslag van de Werkgroep Muziek over 2021

Bestuur

Ook in 2021 hadden we als Werkgroep Muziek te maken met de impact van de Covid-19 crisis. In de eerste vijf maanden van het jaar moesten de concertzalen hun deuren sluiten. Vanaf juni 2021 was het mogelijk de concerten in de Zeeuwse Concertzaal weer op te starten. We hadden een boeiende programmering met vier concerten in de periode juni t/m december 2021. Als bestuur kijken we ernaar uit ons publiek in 2022 opnieuw te ontmoeten. Het bestuur kwam tweemaal bijeen ter bespreking van de lopende bestuurszaken, waaronder de programmering, actuele ontwikkelingen inzake Covid-19 crisis en de communicatie naar onze achterban.

Activiteiten

De volgende vier activiteiten werden in 2021 georganiseerd:

18 juni 2021, 20.00 uur – Zeeuwse Concertzaal

Van Swieten Society o.l.v. Bart van Oort

Heleen Hulst (viool), Diederik van Dijk (cello) en Bart van Oort (fortepiano) speelden muziek van J.S. Bach, C.P.E. Bach, Haydn, Mozart en Beethoven. Het thema was ‘Baron van Swieten’, het hoofd van de keizerlijke Bibliotheek in Wenen en naamgever van de Van Swieten Society. Er waren 18 bezoekers. Het publiek moet ons nog weten te vinden na een jaar lockdown.

17 september 2021, 20.00 uur – Zeeuwse Concertzaal

‘Treur Nederland!’ door Camerata Trajectina

Een actueel programma: zingen over rampen is kennelijk van alle tijden. Camerata Trajectina was in deze liederen gedoken en had een fascinerend overzicht gemaakt van de 16e tot de 21 eeuw.

Ook dit concert was helaas (nog) niet goed bezocht met 21 bezoekers.

17 oktober 2021, 15.30 uur – Zeeuwse Concertzaal

‘Words with just notes and accents’ door Emma Kirkby & Fred Jacobs

De wereldberoemde Emma Kirkby in Middelburg! Een uniek concert met Engelse liederen van Lawes en Purcell. Dit concert was zeer goed bezocht met 186 bezoekers.

Vrijdag 12 november 2021, 20.00 uur – Zeeuwse Concertzaal

‘Soli e Tutti’ door Concerto d’Amsterdam o.l.v. Stefano Rossi

Een mooie avond met barokke concerten van Vivaldi, Telemann en Bach met als solisten Marion Moonen (traverso), Hanna Lindeijer (hobo) en Stefano Rossi (barokviool). Ongeveer 55 bezoekers genoten van deze virtuoze soloconcerten.

De andere geplande activiteiten (in het voorjaar 2021) zijn allen geannuleerd door de Covid-19 crisis. De concerten worden in de jaren 2022 en 2023 opnieuw gepland.

Financiën

In 2021 bestonden onze inkomsten uit recette, donaties, subsidie van de gemeente Middelburg en opbrengsten van verkochte cd's. Ondanks het annuleren van concerten hebben we van onze loyale donateurs een bijdrage ontvangen. Daar zijn we erg blij mee. Daarnaast ontvangen we een subsidie van Gemeente Middelburg. De kosten bestaan uit de honoraria aan de musici en kosten van drukwerk, de website en het betalingsverkeer. We hebben voldoende financiële buffers om tegenvallers in de toekomst op te kunnen vangen.